

מעדני אשר

גיליון שס"ח
(שנה ח')
פרשת בהר תשע"א

י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תכל יוצאים לזכותו של
הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת חיה פייגא

כשאתם רוצה לקנות חפץ האם יש לו חיוב לקנות מיהודי אף כשהגוי מוכר יותר בזול?

בפרשתן כ"ה י"ד וכי תמכרו ממכר לעמיתך, או קנה מיד עמיתך,
אל תונו איש את עמיתו.

איתא בתורת כהנים מובא ברש"י מנין כשתהא מוכר לא תהיה מוכר
אלא לעמיתך, ת"ל "וכי תמכרו ממכר לעמיתך", ומנין כשהוא
קונה לא תהיה קונה אלא מיד עמיתך, תלמוד לומר או קונה מיד
עמיתך, אין לי אלא קרקעות שבהם דיבר הכתוב, מנין לרבות
דבר המטלטל ת"ל ממכר, לרבות דבר המטלטל.

יש לחקור האם החיוב לקנות מהיהודי זה דווקא כשהמחיר שוה
אבל אם אצל הגוי יותר זול אין צריך להקדים לקנות דווקא אצל
היהודי או דילמא בכל אופן צריך להקדים ולקנות אצל היהודי
אף באופן שהגוי מוכר יותר בזול.

הנה בשו"ת הרמ"א סימן י' נשאל דהמהר"ם פאדווא זצ"ל הדפיס
את הרמב"ם ומכרו, וכן היה גוי שהדפיס את הרמב"ם ומכרו
יותר בזול מהמהר"ם פאדווא ונשאל האם יש חיוב לקנות
המהר"ם פאדווא אף שהגוי מכר יותר בזול.

וכתב ארבע טעמים: מדוע צריך לקנות דווקא מהמר"ם פאדווא.

ובטעם השלישי כותב ע"פ מדרש הנ"ל דלמדה תורה דאם באת
לקנות, קנה מיד עמיתך, א"כ יש חיוב לקנות מהמר"ם פאדווא.

וכותב הרמ"א: ואין לומר דזהו דוקא כשהכותי והישראל נותנין
בערך ובמקח אחד, אבל כשהכותי מוזיל טפי שרי ליקח ממנו
כדי להרויח במקחו, הנה דברים אלו הבל המה, דהא גרסינן בגמ'
ב"מ ע"א ע"א תני רב יוסף אם כסף תלוה את עמי שמות כ"ב כ"ד עמי
וכותי, עמי קודם, ופריך בגמרא עמי וכותי עמי קודם פשיטא,
ומשני אמר רב נחמן אמר רב הונא, תנא לא נצטרכה אלא
דאפילו לכותי ברבית שנאמר לנכרי תשיך דברים כג, כה אפ"ה דוחה
עשה של אם כסף תלוה עשה זו, חזינן דאף אם אצל הגוי ירויח
יותר היהודי קודם, א"כ ה"ה הכא.

וכותב הרמ"א: דאין לומר דדוקא התם שאינו מפסיד משלו אלא
שאינו מרויח, אבל במקום שמפסיד משלו כי הכא אינו צריך
להקדים לישראל, דמהא דאמרין בגמ' ע"ז כ' ע"א דלהקדים נתינה
דגר למכירה דנכרי לא צריך קרא אע"פ שמפסיד מהקרן שלו,
והכי קי"ל דלהקדים לא צריך קרא, ע"כ הא דכתיב "או קנה מיד
עמיתך", מיירי כשמוזיל גביה, דאי בשווין לא צריך קרא דפשיטא
דישראל קודם, ש"מ דאף בהפסד קודם, ועיין בשו"ת חקרי לב ח"מ סי'
קל"ט מה שהקשה על הרמ"א.

וכן כתב בשו"ת תשב"ץ חלק ג' סימן קנ"א דהיכא דהמחיר שוה
בשוה צריך להקדים ישראל לעכו"ם מדרשין בספרי כי תמכרו
ממכר לעמיתך כשאתה מוכר מכור לישראל חבידך וכתבו רש"י
ז"ל בפירוש החומש ושם מרבה מטלטלין עם הקרקעות מדכתיב
או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד, והיה נראה שאפילו
בפחות מהעכו"ם הוא מזהיר הכתוב שאלו שוה בשוה פשיטא,
כדפריך תלמודא ב"מ ע"א ע"א גבי עמי וגוי עמי קודם פשיטא,
ופריך לא נצרכא אלא אפילו לעכו"ם ברבית וישראל בחנם, והכי
נמי קרוב הדבר לדמותו לזה שוה בשוה לא הוצרך הכתוב
להזהיר שיקדים ישראל לעכו"ם אלא אפילו לישראל בפחות
ולעכו"ם ביתר ישראל קודם.

וכן בספר ילקוט מעם לועז כתב בפרשתן שצריך לקנות מהיהודי
אף שהנכרי יותר זול.

ובשו"ת מנחת יצחק חלק ג' סימן קכ"ט הקשה על הרמ"א, הרי שם
בגמ' ע"ז כ' ע"א כתבו התוס' ב"ה ור' מאיר להקשות, על ענין זה,
דלקודם נתינה דגר למכירה דנכרי, וכי אם יש לאדם חפץ למכור
יתנו לגר קודם שימכרנו לעובד כוכבים, והלא אפילו לישראל
אינו מצווה על כך, ותיירצו ויש לומר דוקא נבילה שאינו שוה
אלא דבר מועט לישראל, שלא היו עובדי כוכבים מצויים
ביניהם, ולגר היא שוה הרבה כשאר בשר, א"כ איך למד מזה
הרמ"א לכל מקום.

ובשו"ת שבט הלוי חלק י' סימן ר"ע הקשה על הרמ"א מהא דקי"מ ל'
ח"מ סימן רע"ה ס"ק מ"א ועיין תוס' ב"מ ק"ח ע"ב שאסור למכור קרקע לנכרי
כשיש לו ישראל שרוצה לקנותה, במה דברים אמורים, כשיכול
למוכרה או לשוכרה לישראל בדמים שנותן העובד כוכבים, אבל
אינו חייב למוכרה לישראל בפחות, וכן הלכה לענין קניה שאין
צריך לקנות כשהגוי מוכר יותר בזול, וכבר העיר והאריך בזה
הגאון המהרש"ם בספרו משפט שלום ח"מ סי' קפ"ט, ועיין בשער המשפט ח"מ
סימן צ"ז.

וכן כתב החפץ חיים בספרו אהבת חסד פרק ה' ס"ק ז' בהגהות נתיב חסד אות י"ב
כי אם המוכר היהודי דורש סכום העולה על המוסכם בשוק אין
כל חובה לקנות אצלו, ואף אם הוא דורש מחיר מקובל אלא
שמוכר הנכרי מוזיל בהרבה את המחיר אין חובה לקנות אצל
היהודי.

והיכא דהיהודי והגוי מוכרים בשוה רק כדי להגיע לחנות של
היהודי צריך לטרוח יותר: עיין בשו"ת מהר"ם שיק ח"מ סימן ל"א.

גליון זה נודב לעילוי נשמת

הרבני הנכבד עמוד החסד

הרב חיים אלתר בן הרב ישראל אפרים פישל ראטה ז"ל

נלב"ע ט"ז אייר תשנ"ז ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה

**מי שציער את חבריו בדברים האם לוקה
כיון שעבר על לאו דאורייתא של לא תונו איש עמיתו?**

בפרשתן כ"ה י"ז ולא תונו איש את עמיתו וגו'.

איתא בגמ' ב"מ נ"ח ע"ב דהפסוק מזהיר על אונאת דברים כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים, אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך, אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה, רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, שהרי הדבר מסור ללב, וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך.

יש לחקור מי שציער את חבריו ויש עדים בדבר האם בית דין היו מלקין אותו כיון שעבר על לאו דאורייתא.

הנה בחינוך מצוה של"ח כתב דהעובר על לאו דהונאת דברים אינו לוקה לפי שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו.

אבל המרדכי פרק ד' דבבא מציעא סימן ש"ז כתב וז"ל שהמאנה את חבריו בדברים מלקין אותו מפני שעבר על לאו דלא תונו איש את עמיתו ויקרא כ"ה י"ז.

ובבית יוסף חושן משפט סימן א' בסופו **הקשה עליו:** וז"ל ותמהני עליו דהא קיימא לן בגמ' שבועות כ"א כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבריו בשם.

ומתוך הבית יוסף: דמכת מרדות מדרבנן קאמר.

אבל בכנסת הגדולה בהגהות על הטור, נטה דרצה לומר מלקות גמור, מדנקט שהרי עבר על לאו גמור, אלא דצריך עיון דהרי דוקא בנשבע ומימר ומקלל חבריו בשם לוקין באין בו מעשה, אבל לא כאן.

וכן בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סימן תשפ"ה מוכח דר"ל מלקות דאורייתא קאמר אלא דר"ת מסופק בדבר.

ואיכא כמה הסברים מדוע כאן לא הוא לאו שאין בו מעשה לשיטת המרדכי:

א. ע"פ שיטת הרב המגיד דכל שאפשר לעבור עליו במעשה לוקה אף כשעובר בלא מעשה, והכא שאפשר לו לעבור על ידי מעשה בהונאת ממון לוקה נמי על הונאת דברים שאין בה מעשה, כך מביא השרה חמד חלק ד' ע"מ 44.

אבל מביא השדה חמד דבחשק שלמה בסיומן א' הגהות על הבית יוסף דחה תרוץ זה: דמאחר שאין לוקין עליו כשעובר על ידי מעשה דהיינו על ידי מקח וממכר כיון שניתן להישבון, אינו דין שילקה כשעובר בלא מעשה דדיו לבא מן הדין, ע"ש דדן באריכות בכמה אופנים האם בהונאת דברים גופיה יש מציאות של מעשה. **מעדיני אשר:** נראה לומר ע"פ דעת המהרש"ל המובא בסמ"ע חו"מ סימן רכ"ז נ"א דאף דאיתמעטו קרקעות מדין הונאה, מ"מ לא גרע מהונאת דברים וגניבת דעת, ובכלל לא תונו איש את אחיו, א"כ שפיר משכחת הונאת דברים במעשה.

ב. אולי יש לומר דרך אפשר כעין שכתב תוס' ב"מ צ' ע"ב ושבעות כ"א ע"א דהיינו טעמא דחוסם בהמה לוקה, משום שחוסם בהמה ע"י קול נחשב מעשה, משום דבדבורא קעביד מעשה שהבהמה נמנעה מלאכול, והויא ליה כמו תמורה דאיתא בגמ' תמורה ג' ע"ב דקאמר דקעביד מעשה והיינו שנעשה מחולין קודש כמש"כ רש"י שם, אעפ"י שאינו מעשה גמור, וה"נ אם אזיל סומקא ואתא חוורא שכידוע דע"י ביוש בדברים נשתנה

לגמרי המתבייש לרע לו, וניכר רושם הדברים וזה מספיק להקרא מעשה דגם בשב ואל תעשה דבהמה וכן גבי תמורה אין מעשה ממש אלא ניכר רושם הדבור, כך תירץ שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן ש"ט.

והנה החפץ חיים בפתיחה לס' חפץ חיים בסיומן ביאור הלאוין אות י"ז **הקשה וז"ל:** ולא יקשה כיון שע"י לשון הרע יש כל כך הרבה לאוין, למה מקשה הגמ' כתובות מ"ו ע"א אזהרה למוציא שם רע מנין, ולא הביא אף לאו אחד מהלאוין שמנינו לבד לא תלך רכיל, דזה פשוט דהגמ' רוצה למצוא לאו מיוחד שיהא ראוי ללקות עליו, וכן משמע בתוס' שם מ"ה ע"ב בד"ה רבי עיי"ש, **דכל הלאוין שהבאנו הם לאוין שבכללות, למשל הלאו דלא תונו איש את עמיתו כולל ג"כ עניינים אחרים.**

ובשו"ת מנחת שלמה חלק א' סימן פ"א תמה על החפץ חיים וז"ל לענ"ד צ"ע דבפוסקים ראיתי שכתבו דמה שאין לוקין על אונאת דברים הוא רק מפני שאין בו מעשה, ולא זכרו כלל דחשיב נמי לאו שבכללות.

האם מי שאינו מתנהג כשורה

מותר להונות אותו בכסף או בדיבורים?

הנה הב"ח חושן משפט סימן רכ"ח מביא בשם מרדכי הארוך דהא דדרש רב חננא בריה דרב אידי ב"מ נ"ט ע"מ א' מאי דכתיב לא תונו איש את עמיתו עם שאתך בתורה ובמצות אל תוניהו דמדכתיב האי קרא באונאת דברים, אלמא דלענין אונאת ממון אף על גב שאין מקיים המצות אסור להונותו דאל תונו איש את אחיו כתיב כך אמר לי מורי הכהן.

וכן כתב המהרש"א בבא מציעא נ"ט ע"מ א' וז"ל מדשינה כאן באונאת דברים לכתוב עמיתו, ובאונאת ממון כתיב אחיו, דרשו באונאת דברים מלת עמיתו עם שאתך בתורה ומצות, אבל לבעל עבירה מצוה לבייש ולהונות בדברים, אבל מאחיו דכתיב גבי אונאת ממון לא אימעט בעל עבירה אלא עובד כוכבים כדאמרין באחיק דכתיב גבי ריבית.

והקשה על זה הב"ח: ואני אומר אם כן מצינו אונאת ממון חמור מאונאת דברים, ואנן הא קאמרין בגמ' ב"מ נ"ח ע"ב גדול אונאת דברים יותר מאונאת ממון.

ואח"כ כתב: דאפשר הך דרשא דרב חננא לענין אונאת דברים איתאמרה דמותר להונותו אם אינו מקיים דיני תורה, ומכל שכן אונאת ממון דמותר ולענין מעשה צ"ע.

ובשדה צופים ב"מ נ"ט ע"א לידידינו הגאון רבי שמאול דוד פרידמן שליט"א מביא דבשו"ת רב"ז נמי נסתפק דאפשר דגם לענין הונאת ממון אין רשע בכלל ומותר להונות אותו בממון.

ולענין הלכה: בודאי שאסור להונות רשע בממון, ורק בהונאת דברים מותר.

ולגבי הקושיא מהא דאמרין בגמ' דהונאת דברים חמור, איכא כמה תרוצים:

א. בשו"ת שבט הלוי חלק ח' סימן ש"ט כתב דאינו קשה כל כך דהתם אונאת ממון הוא כמו גזילה דאפילו גזילת עכו"ם אסור דלקח וגוזל ממון שאינו שלו, משא"כ אונאת דברים דהוא מצד המתבייש והמאונה וכיון שהוא רשע לא שייך.

ב. שלענין את מי אסור לאונות אפשר שממון חמור, שכל אשר שם ישראל עליו אין להתיר ממנו, אבל האיסור עצמו של הונאת דברים גדול מאונאת ממון משום כמה סיבות כמו שמבואר בגמ', כך כתב בספר מנחת בכורים.

על מה שמכו העולם שבשידוכין מעלימים מום שיש לחתן או לכלה הרי יש בזה איסור הונאה?

הנה בשו"ת דברי יציב אבן העזר סימן ט"ו הקשה הנה מעולם תמהתי שאפילו המדקדקין במצוות מ"מ בשידוכין אינם נזהרים מלהעלים איזה מום שבסתור ואיזה מיחוש או כדומה לזה, הרי אך הוא בגדר אונאה, ולא גרע מממה דאיתא במשנה ב"מ ס' ע"א אין מפרכסין לא את האדם, ובגמ' שם בע"ב כי הא דהוא עבדא סבא וכו', דהיינו שאסור לצבוע את העבד כדי שיראה יותר צעיר, ואיפסק הלכתא חו"מ ס' רכ"ח ס"ט עיי"ש א"כ על מה שמכו להקל בזה.

ואפשר לתרץ: דלכאורה ללא דלא תונו היה אפשר להרהר כיון דעבדים וקרקעות אין להם אונאה כמבואר ב"מ ו' ע"א ומבואר בש"ע חו"מ סימן רכ"ז ס"ג השוכר את חברו וכו' אין לו אונאה מפני שהוא כקונה אותו לזמן ועבדים אין בהם אונאה, ובסמ"ע וש"ך דאף דעבדים היינו כנענים, מ"מ זה שהשכיר נפשו כפועל שם עבד עליו, ועיין בש"ך שם ס' צ"ה ס"ק י"ח לענין עבד עברי אי דין קרקעות יש לו עיי"ש באריכות, וא"כ אשה דין קרקע לה, ומכ"ש דאמה עבריה הוקשה לאשה מאם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת לקנין שטר קידושין ט"ז ע"א ועיין שם ט' ע"ב ועיין בתוס' קידושין ג' ע"א ד"ה ואשה עיי"ש ובדף ז' ע"א תוד"ה אם כן, ויש להאריך בזה הרבה.

אבל דוחה תרוץ זה: דמ"מ בסמ"ע סימן רכ"ז ס"ק ב"א מביא מהרש"ל דאף דאיתמעטו מאונאה, לא גרעי מאונאת דברים וגניבת דעת שיש בזה איסור דאורייתא, א"כ הדרא קושיא לדוכתא על מה שמכו.

וכן קשה לפי מה שבפתחי תשובה שמה ס"ק כ"א הביא שיטת הרמב"ן הביאו החינוך דעבדים וקרקעות לא אתמעטו אלא מחזרת אונאה, אבל הלאו איכא והרי כך משמע בהדיא במשנה הנ"ל אין מפרכסין, מהגם שיש לדקדק דא"כ למה נקטא הש"ס רק בעבד והלא משכחת לה ג"כ בכה"ג דאשה לקידושין ונישואין, מ"מ קשה על מה שמכו העולם, עיי"ש מה שהאריך לגבי מקח טעות.

מי שהולך לחנות ושואל למוכר מחירים

ואינו מתכוין לקנות האם עובר על איסור הונאת דברים?

איתא בגמ' בבא מציעא נ"ח ע"ב ב' רבי יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, דזה נמי בכלל הונאת דברים.

יש להקשות: על הא דאיתא בגמ' פסחים ק"ב ע"ב ב' שלשה דברים צוה רבי ישמעאל ברבי יוסי את רבי ואחד מהם **ואל תעמוד על המקח בשעה שאין לך דמים**, דמשמע דאין זה איסור רק נתן לו עצה טובה, וקשה דמהגמ' משמע דזה אסור מדינא משום הונאת דברים, כן מקשה במהרש"א בפסחים.

איכא כמה תרוצים:

א. לאו כ"ע סבירא ליה שהתולה עיניו בשעה שאין לו דמים זה הונאה, דהרי ת"ק לא הזכיר את זה ובא רבי יהודה וחולק שבזה יש נמי איסור של הונאת דברים, אבל ת"ק חולק וסבירא להו שאין איסור הונאה, ולכן הרמב"ם לא הביאו להלכה, א"כ רבי ישמעאל ברבי יוסי סבר כת"ק א"כ מדינא של איסור הונאת דברים ליכא חשש, ורק משום טעמים אחרים צויה כן כמו שכתב שם הרשב"ם שאחרים לא ירצו לקנות, מעדני אשר, אבל יש להעיר דבש"ע ובטור כן מביאו להלכה.

ב. כאן מייירי שאינו רוצה לקנות, לכן הויה הונאה ושם בפסחים מייירי כשרוצה לקנות ואינו משלם עכשיו דדוקא בת"ח כרבי דהוה חילול השם אם לוקח בלא דמים כמ"ש בגמ' יומא פ"ו כגון אנא דשקילנא בשרא מבי טבחא ולא יהיבנא דמי לאתא, מעדני אשר.

האם מותר להחזיק בבית משקל שאינו מדויק כדי לשקול את הילדים?

קימ"ל חושן משפט הלכות אונאה ומקח טעות סימן רל"א סעיף ג' אסור לאדם להשהות מדה חסרה בביתו אפילו שאינו מודד בה, ואפילו לעשות עביט של מי רגלים, שמא יבא מי שאינו יודע וימדוד בה, ויעבור על איסור הונאה ואם יש מנהג בעיר שאין מודדים אלא במדה הרשומה ברושם הידוע, וזו אינה רשומה, מותר להשהותה.

הנה בשו"ת מנחת שלמה תנינא ב' ג סימן ק' ס"ק ד' נשאל האם מותר להחזיק בבית משקל של תינוקות שאינם מדויקים, או דילמא אסור כיון דקימ"ל שאסור לאדם להשהות מידה חסרה בביתו.

ופסק המנחת שלמה: וז"ל חושבני כיון שהלאו דאורייתא הוא רק במכניסו לבית על דעת לשקול ולרמות כמו שכתב המנחת חינוך מצוה תר"ב וה"ח מהרשב"ם, ואילו לא ע"מ לרמות איסורו רק מדרבנן, מסתבר דיש לסמוך ע"ז דמשקלות כאלה שידוע דאינם עשויים למשא ומתן ואינם מדויקים אין שום מקום לטעות, והרי זה דומה לאתרא דחתימי שאמרו בגמ' ב"ב פ"ט ע"ב ובש"ע חו"מ ס' רל"א סעי' ג' דשרי.

אולם בסנטימטר סרט מידה המצוי בכל בית מסופקני טובא, זולת אם נאמר שהפשוטים המצויים בכל בית ידוע שזה רק לשימוש ביתי בלבד ואין סומכים עליהם לענין מקח וממכר כי ידוע דלא דייקי בהו כולי האי ועדיין צ"ע.

אך העצה של הפקר שיפקיר את המשקל שבביתו אינה נלענ"ד, כי אפילו אם זה של אחר ג"כ יתכן שעובר ועכ"פ בשל הפקר דיכול להשתמש בו כבשלו מסתבר דאסור, ואין זה שייך לחמץ או שביתת בהמתו.

וכן בשו"ת מנחת יצחק חלק י' סימן קמ"ט נשאל ממנהל גמ"ח לכלי רפואה, דבתוך הכלים העומדים להשאלה ישנם משקולות לתינוקות והוא כלי מבוקש בגמח"ם ובמשך זמן רב של שימוש במשקולות, ישנם משקולות אשר אינם שוקלים נכון ומזייפים מדות המשקל האם ישנו על זה האיסור לאו של "לא יהי בכיסך אבן וגו' איפה ואיפה", בש"ע חו"מ ס' רל"א ס"ג איתא בזה"ל: "אם יש מנהג בעיר שאין מודדין אלא במדה הרשומה ברושם הידועה וזו אינה רשומה מותר להשהותה" עכ"ל, אך במשקולות דידן מנהג העיר כן למדוד אך לא למשא ומתן, אף שאפשר למדוד למ"מ.

כן יש להסתפק בחגורת מודד מטרים אשר כמעט אין בו אותו מודד, אם גם ע"ז ישנו הלאו הנ"ל, וביחוד שהמודד מטרים עומד גם למ"מ, אף שבביתו לא משתמש למ"מ, אבל סוחרים משתמשים כאלה למ"מ.

ומסיק: לענ"ד יש לחבר להמשקולות כתב הודעה באופן קבוע ודבר המתקיים, לידע ולהודיע שהמשקולות הזו אין משקלה נכונה, ואין להשתמש בזה בין אדם לחבירו, כי כפי הנראה אם מחובר למשקולות הודעה כזה, לא גרע מהמבואר בגמ' ב"ב דפ"ט ע"ב אמר רב יהודה אמר רב אסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתירה בתוך ביתו ואפילו הוא עביט של מימי רגלים, אמר ר"פ לא אמרן אלא באתרא דלא חתימי אבל באתרא דחתימי לא חזי חתימה לא שקיל, וכן פסק בש"ע חו"מ ס' רל"א סעי' ג' ובזה יש לומר דהודעה כנ"ל לא גרע מחסרון החתימה, ועיין בשו"ת שרגא המאיר חלק ו' סימן כ' אריכות גדולה בענין זה.

מכתבים למערכת

מדוע כהן אינו מברך בברכת השחר שלא עשאי ישראל

מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע כהן אינו מברך בברכת השחר שעשאי כהן, מאי שנא מהא דאנו מברכים שלא עשאי אשתו, וברשי"י מנחות מ"ג ע"ב דהשעם משום שלאיש יש יותר מצוות מאשה, שאינה חיבת מצוות עשה שהומן גרמא, א"כ כהן דיש לו מצוות תירות מישראל, א"כ מדוע אינו מברך שעשאי כהן, ותרצתם בשלשה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמואל קהת גראס שליט"א ז"ל וז"ל מחוקק הדת

הגאון רבי מאיר רונגרטן שליט"א ירושלים

הרב משה אבובס שליט"א ראש עיריית בית שמש

הרב יונה צבי רוטנברג שליט"א ירושלים

נראה לתרץ, דבשלמא ישראל מברך שלא עשאי אשה דיש לו מצוות תירות מאשה, ואין שום מצוה דהאשה מצוה ואין האיש מצוה דכל מה שהאשה מצוה גם האיש מצוה, משא"כ בכהן נהי דיש מצוות דשייך בכהן ולא בישראל, מ"מ יש כמה מצוות ששייך רק בישראל ולא בכהן כגון לפדות הבן הבכור וכגון ליתן התרומות והמעשרות לכהן וכו' והגם דכהן יש לו מצוות תירות מישראל תו אינו מברך דהא על מצוות שלא שייך בכהן רק בישראל.

הגאון רבי יעקב שלום ארנפלד שליט"א ראש הכולל קהילת צאנז טנגו

נראה לתרץ, לפי מה שכתב בקצות החושן סימן קצ"ד דמתנות כהונה הואי שטר עבודה, וא"כ יש לישראל חלק בעבודה דיש פועל כיד בעל הבית, וכמו שכתב המתנה אפרים הלכות שלוחין סימן י"א או דע"י השכר לא תרשלא לכהן בעבודה כמו שכתב באור ורוע סימן ק"א וא"כ עובדת הכהן מכה בישראל ולכן אין לברך.

הגאון רבי יהושע העשיל פאדווא שליט"א מאנטשטר

נראה לתרץ כיון דכל מצוות הכהנים הוא בתורת שליחות או דרחמנא או דידן, לכן אין מברכים על זה.

הרב יוסף צבי זק שליט"א בני ברק

נראה לתרץ, כיון שמבואר דלענין לבא תשוב העבודה לבכורות ואין בחירתם ניצחית לכן לא תיקון דהא על מצוות שהיא לפי שעה.

הרב יוסף וויטש שליט"א כולל תורה חסד בני ברק

הרה"צ רבי יוסף חיי מו"ק טוב שליט"א ירושלים מח"ס סו"ק ח"ב ע"פ ה"ש והוא מוסדות אור התורה

נראה לתרץ, ע"פ מה שכתב הב"ח אורח חיים סימן מ"ז ד"ה ויש ע"ה שלש ברכות דיש מקשין אמאי לא תקנו לברך שעשאי ישראל ככל שאר ברכות שנתקנו על החסד שעשה בפועל שנתן ללב בניה, מלבד שעשאי ישראל, פוקח עורים, וכן כולם, וכבר דאין כאן קושיא, דאם היה מברך שעשאי ישראל שוב לא היה יכול לברך שעשאי כהן וכו' ועשאי איש דלשון שעשאי ישראל שכבר בירך משמעו כן הורין ומשמעו נמי איש ישראל ולא אשה, דאשה נקראת ישראלית וא"כ לא היה מברך שלש ברכות אלא ברכה אחת ואין זה כוונתנו לקצר אלא להאריך בהודאות ולברך על כל חסד וחסד ברכה בפני עצמה, לפי הג"ל אתי שפיר למה כהן אינו מברך שעשאי כהן, כי א"כ היה חוסך מעצמו כמה ברכות שבוה שהוא אומר שהוא כהן או בעצם הוא שולל שהוא לא אשה ולא עבד ולא גוי והרי אמר הב"ח שיש ענין להאריך בהודאות ולא לקצר.

כשיש כהן בחופה האם יש ענין לתת לו ברכה ראשונה או ברכה אחרונה

מה שהבאתם פסק בשם אילת השחר בפרשת אמור דנסתפק וז"ל הנה המנהג לכבד לאדם חשוב לברך הברכה אחרונה בחופה, ויש לעיין אם צריכים לכבד את הכהן בברכה אחרונה או עדיף לכבדו בברכה ראשונה כדי שיהיה ראשון.

הגאון רבי ניסן ניימן שליט"א מ"ח וז"ל מנחת שבת

נראה לומר שהחובב של וקדשתו זה דרוקא אם הכהן הוא חלק מהדבר העוסק זה עתה כגון בקריאת התורה שמחלקין כבד לכהן, אבל אינו מחוייב לחפש כהן כבדי לכבדו עם עליה הראשונה אם אינו מהמניין, וכן בסעודה הוא חלק מהסעודה יש ענין לכבדו לברך ראשונה, ולכן בחופה מבין כל אחד שיש לתת להסבים המכובדים ואף אם יש כהן משתתף, אבל הוא אינו מן המניין.

האם שייך דין קדימה לכהן לענין קדיש ותפלה

מה שדנתם אם יש כמה אבילים וכולם מרוצים האם יש ענין להקדים כהן מדיון וקדשתו והבאתם מהחלקת יעקב שאין צריך.

הרב מיכאל ברוך הכהן קופר שליט"א ירושלים וישיבת בני ברק

יש להעיר שבאלף המגן סימן א' על המשנה אפרים דיני קדיש יתום כתב מפורש שיש להקדים את הכהן.

האם יש חיוב ללמוד ש"ך לפני ט"ו ביון שהש"ך היה כהן ויש דין שוקדשתו לכל דבר

מה שהבאתם בשם שו"ת שלמת חיים הלכות תלמוד תורה סימן ק"ה ע"ה 151 שנשאל האם צריך להקדים לימוד שהיה כהן קודם לימוד הש"ך כיון דמבואר בגמ' דיש חיוב להקדים את הכהן לכל דבר שבקדושה מדיון וקדשתו, ופסק שאין צריך וכתבתם כמה הסברים.

הרה"צ רבי פנחס מנחם דאוויר שליט"א ירושלים מח"ס דברי פנחס

יש לציין דהאדרת בספרו חשבונות של מצוה מצוה רס"ח כתב שבהסכמת שוטלים לספר צריך להקדים קודם כהן ואח"כ ישראל מדין וקדשתו.

הרב יוסף חיים הלוי בינבבוב שליט"א כולל באר וסוף דומעין עולות

יש לציין שהג"ח קניבסקי שליט"א אמר לי כמה פעמים שקודם הוא עונה במכתים לכהנים ואח"כ ללוים, ואח"כ לישראלים, ואמר לי שלכן המכתב שלי עובר מדר אצלו כיון שאני לוי.

הרב פתח"י מר דרור שליט"א בני ברק וישיבת בני ברק

נראה להעיר לפי מה שהבאתם שלאחר מיתה נפקע קדושת כהונה בודאי אין צריך להקדים מעדני אשתי; ציינתי את זה באותיות הקטנות שזה תלוי במחלוקת הפוסקים הג"ל.

כהן שמת האם נפקע ממנו קדושתו

מה שהבאתם מחלוקת הפוסקים בכהן שמת האם נפקע קדושתו, והאם צריך משיחה מחדש.

הרב דניאל מוגד שליט"א מונטריאל

יש לציין דבספר המצוות להרמב"ן כותב במפורש שהכהנים יצטרכו להתחדש מחדש בעת התחיה. מעדני אשתי; הבאתי את הרמב"ן הזה בסוף המאמר בשבוע שעבר.

הרה"צ אליעזר פרנס שליט"א ירושלים חבר ב"ד מוסטפי ישראל

יש לציין לתורת כהנים שמבואר במשך חכמה ויקרא פרק ח' וז"ל אמרו בתורת כהנים צו פרק י"ח סעיף א' יכול יא אהרן ובניו טעונים משיחה לעתיד לבא, תלמוד לומר ואת משחת אהרן.

מדוע בזמננו יש מצוה להוכיח לעובר עבירה הרי איתא בגמ' שבזמננו אין מי שיכול להוכיח

מה שהקשתם בשם אחרונים מדוע בזמננו יש מצוה להוכיח אדם שעובר עבירה כיון דאיתא בגמ' עדיין ט"ו ע"ב ג' בתיא א"ר טרפון תמה אמר איש יש בדרך הזה שמקבל תוכחה, אם אמר לו טול קיסם מבין עיניך, אמר לו טול קורה מבין עיניך, אמר רבי אלעזר בן עזריה תמיהני אם יש בדרך הזה שידוע להוכיח, וכתבתם כמה תרוצים, ובאחד מן התרוצים הבאתם בשם העיין יעקב דכמו דאמרינן דאע"ג דאין דינים מומחין בזמן הזה, אפילו הכי דינים בזמן הזה במידו דשכיחא דעבידנא שליחותא דקמאי, ה"ה לענין הוכחה במידו דשכיחא דעבידנא שליחותא דקמאי, אע"ג שבזמננו אין מי שיכול להוכיח.

הרב יצחק משה ליינער שליט"א ירושלים

נראה לציין מה שכתב הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל במשנת ר' אהרן על הותרה בענין זה שיש דרך שהוא נעלה יותר אף מתוכחה בדרכי טעם והוא ההשפעה טובה על סביבתו, שמשפיע בדרך התנהגותו בכל ענין וענין, מעשה טוב והנהגה טובה של יחיד או קבוצה משפיע על כולם לטובה אשר ממנו ילמדו ויעשו, ועי"ש פמסיק דארברה בדרך הזה הוא האופן הטוב והמועיל ביותר לקיום מצוות תוכחה, ומביא מיתקא ממה שכתב רש"י שם בערכין האם יש מי שידוע להוכיח וז"ל דרך כבוד שלא יהיו פניו משתנין ע"כ.

כהן שעומד בתור במסכות האם יש חיוב להקדימו מדיון וקדשתו

מה שחקרתם בכהן שעומד בתור במסכות האם יש חיוב להקדימו מדיון וקדשתו, וכתבתם דתליא במחלוקת הראשונים האם יש חיוב להקדים כהן לדבר הרשות או דילמא רק לדבר מצוה יש חיוב להקדימו.

הרב יעקב לפשיץ שליט"א ירושלים

הרב יעקב ישראל מיונער שליט"א לוד

נראה להעיר, דאפילו אם נאמר שלדבר הרשות צריך נמי להקדימו, ה"מ שאינו צריך לתת משלו, אבל כאן שהוא נותן לו מומנו זה לא נכלל בכלל וקדשתו כמו בכבוד אב ואם שאינו חיוב לתת משלו.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד

להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א

לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com

לבירוים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560

מי שמעוניין להצטרף אלפני המנויים נא להתקשר למערכת

<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הרב שמעון לודמיר שליט"א בני ברק</p> <p>לרגל שמחת הולדת בנו חביבו כמר יעקב מאיר נ"י לעול התורה והמצוות יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הרה"צ רבי יעקב טע בעק שליט"א ירושלים לרגל שמחת הולדת בנו במו"ט וברכת מוזל טוב לאביו ידידו הנגיד הנכבד הרב דוד שליט"א סוויץ</p> <p>יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הרב אברהם יחיאל הרשקוביץ שליט"א וליאמסבורג</p> <p>לרגל שמחת הולדת בנו נ"י במו"ט יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירוה נחת מכל יוצאי חלציו ויעליה בכל אשר יפנה</p>
<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הרב מנחם מנדל שכטר שליט"א בני ברק</p> <p>לעילוי נשמת אביו הרב יעקב יוסף חיים בן הרב דוד ז"ל נלב"ע י"א איר תשנ"ג ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הנדיב הנכבד הרב יקותיאל זלמן הינבר שליט"א בארא פארק</p> <p>לעילוי נשמת המותו מרת דבורה בת ר' אהרון יעקב ז"ל נפטרה י"ד איר ת.נ.צ.ב.ה.</p>	<p>גליון זה נודב ע"י ידידו הרב החסיד רבי מאיר בן הרב יהודה ז"ל נלב"ע ט"ז איר תשס"ו ת.נ.צ.ב.ה.</p>
<p>תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו</p> <p>כל מי שמעוניין ליטול זכות בהפעת תורה לכבוד התנא האלוקי רבי שמעון בר יוחאי ואפילו בסכום מועט שיתקשר למערכת עד יום ג' בערב פרשת בחוקת בטלפון 057-3166560</p> <p>וכל התורמים יוכרו לתפלה בעיני הקודש ביום ההילולא וכדאי רבי שמעון לסמוך עליו בשעת הדחק בפרשת ט"ז</p>		